

METHODOLOGICAL ISSUES OF MODERN PEDAGOGY

Makhfuza Kh. Sangirova

lecturer

Jizzakh State Pedagogical University

Jizzakh, Uzbekistan

ABOUT ARTICLE

Key words: Didactics, prognostic, analytical, methodology, descriptive, reflection.

Received: 01.10.23**Accepted:** 03.10.23**Published:** 05.10.23

Abstract: In this article, it is studied that successfully solving the complex tasks of modern education and upbringing of young people depends to a decisive extent on the teacher's ideological beliefs, professional skills, art, talent and culture. A teacher with strong ideological beliefs and a high pedagogical culture was given opinions on improving his knowledge and professional skills.

ZAMONAVIY PEDAGOGIKANING METODOLOGIK MASALALARI

Mahfuza H. Sangirova

o'qituvchi

Jizzax davlat pedagogika universiteti

Jizzax, O'zbekiston

MAQOLA HAQIDA

Kalit so'zlar: Didaktika, prognostik, analitik, metodologiya, deskriptiv, refleksiya.

Annotatsiya: Mazkur maqolada, yoshlarga zamonaviy ta'lim va tarbiya berishning murakkab vazifalarini muvaffaqiyatli hal etish o'qituvchining g'oyaviy e'tiqodi, kasb mahorati, sa'nati, iste'dodi va madaniyatiga hal qiluvchi darajada bog'liqligi o'rganilgan. G'oyaviy e'tiqodi mustahkam, yuksak pedagogik madaniyatga ega o'qituvchi o'z bilimi va kasb mahoratini takomillashtirish haqida fikr mulohazalar berilgan.

МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ ВОПРОСЫ СОВРЕМЕННОЙ ПЕДАГОГИКИ

Махфуза Х. Сангирова

преподаватель

Джизакский государственный педагогический университет

Джизак, Узбекистан

О СТАТЬЕ

Ключевые слова: Дидактический, прогностический, методический, рефлексивный.

аналитический, описательный,

Аннотация: В данной статье исследовано, что успешное решение сложных задач современного образования и воспитания молодежи в решающей степени зависит от идейных убеждений педагога, профессионального мастерства, искусства, таланта и культуры. Педагогу с твердыми идеологическими убеждениями и высокой педагогической культурой были высказаны мнения по вопросам совершенствования его знаний и профессиональных навыков.

KIRISH

Mustakillik yillari O'zbekiston Respublikasida ta'limiy inqilob davri bo'ldi. Zero, mustaqil respublika tomonidan ta'lim soxasini tubdan isloh qilish, har jihatdan mukammal ta'lim tizimini qayta shakllantirish, ta'lim mazmunini yangilash, uni zamonaviy ilm-fan, texnika va texnologiyalarning so'nggi yutuqlari bilan boyitish, shaxsga tarbiya berish, uni o'qitish borasida xalqaro tajribani qo'llash, soxada tayyorlanayotgan mutaxassislarini jaxon ta'limi me'yorlariga javob bera olishlarini ta'minlash yo'lida amalga oshirilayotgani amaliy ishlarning ko'lami shunchalik kengki, bu o'z-o'zidan inqilobiy xarakatlarga tenglashadi.

Jaxon xamjamiyati tomonidan yuksak e'tirofqa sazovor bo'lib, respublika ta'lim va kadrlar tayyorlash tizimining umumiy moxiyatini ifodalovchi "Kadrlar tayyorlash Milliy dasturi" mavjud sharoitda barcha ijtimoiy soxalar bo'yicha mutaxassislarning ixtisoslik tavsifi va kasbiy tayyorgarlik darajasini belgilab berishda o'ziga hos eshalon bo'lib xizmat qiladi.

ASOSIY QISM

2017 yil 7 fevralda qabul qilingan O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "2017-2021 yillarda O'zbekiston Respublikasini rivojlantirishning beshta ustuvor yo'nalishi bo'yicha "Harakatlar strategiyasi"da mamlakatda yangi mazmundagi uzluksiz ta'lim tizimini yaratish vazifasi qo'yildi, uning tarkibida esa yangi mazmun va mohiyatdagi innovatsion oliy ta'lim tizimini shakllantirish bosh yo'nalish sifatida belgilandi hamda ta'lim jarayoni sub'ektlari faoliyatini innovatsion tashkil etish texnologiyalarini takomillashtirishga yo'naltirildi. Demak, ta'lim tizimida innovatsion jarayonlarni tashkil qilishning ilk qadamlaridan biri bu –pedagogika fanini o'qitishni yangi sifat bosqichiga ko'tarishdir. Pedagogika - ta'lim-tarbiyaning maqsadi,

mazmuni, vazifalari, davlat ta'lim standartlarida belgilangan talablar asosida pedagogik jarayonni tashkil qilish, uni boshqarish, yangi avlodni sifatli o'qitish va tarbiyalash metodlari, usullari, vositalari, qonuniyatlari, uning ichki mexanizmlari, pedagogning kafolatlangan natijaga erishishini ta'minlovchi maqsadli faoliyatini o'rganuvchi fandır.

Pedagogika ijtimoiy fanlar tizimidagi fan sifatida yosh avlod hamda kattalarni milliy istiqlol g'oyalari asosida tarbiyalash, unga ta'lim berish muammolarini o'rganadi. Mamlakatimizda ta'lim tizimini rivojlantirishning konseptual asoslari hisoblanmish O'zbekiston Respublikasining "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni va "Kadrlar tayyorlash milliy dasturi"da davlatimiz ijtimoiy taraqqiyoti sohasida ta'limning ustuvor deb e'lon qilinishi Pedagogika fani zimmasiga juda katta mas'uliyatli, ulug'vor vazifalarni yukladi.

O'zbekiston Respublikasining "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni zamonaviy pedagogikaning konseptual asosi bo'lib hisoblanadi. Mazkur Qonunning qabul qilinishi ta'lim-tarbiya tizimida keng islohotlar o'tkazishga zamin yaratdi. Qonunga muvofiq ta'lim-tarbiya va o'quv jarayonlarining tarkibi, bosqichlarini bir-biri bilan uzviy bog'lash, ya'ni uzluksiz ta'lim-tarbiya tizimini tashkil qilish, ta'lim-tarbiya tizimini bugungi zamonaviy, taraqqiy topgan demokratik davlatlar talablariga javob bera oladigan qilib tashkil etishga yo'l ochildi.

Pedagogika fani shaxsni rivojlantirishning ikki muhim jihati – uni o'qitish va tarbiyalashga asosiy e'tiborni qaratganligi bois didaktika (ta'lim nazariyasi) va tarbiya nazariyasi fanning muhim tarkibiy qismlari hisoblanadi.

Didaktika (ta'lim nazariyasi, yunoncha didaktikos «o'rgatuvchi», didasko «o'rganuvchi») ta'limning nazariy jihatlarini, ta'lim jarayonining mohiyati, qonun va qonuniyatlari, tamoyillari, o'qituvchi va o'qituvchi faoliyati, ta'limning maqsadi, mazmuni, shakl, metod, vositalari, natijasi, ta'lim jarayonini takomillashtirish yo'llari kabi masalalarni tadqiq etadi.

Demak, har tomonlama yetuk, yangicha fikrlaydigan, o'z shaxsiy va fuqarolik pozitsiyasiga ega bo'lgan, milliy mafkuraning barcha sifatlarini o'zida mujassamlashtirgan barkamol shaxsni tarbiyalash jamiyat talabidan kelib chiqadi. Pedagogika fanining maqsadi va vazifalari:

- respublikamizda barkamol avlodni voyaga yetkazishning yaxlit muammolarini hal qilish;
- ta'lim-tarbiya samaradorligini uzluksiz oshirish va jahon talablari darajasiga olib chiqish masalalariga ijodiy yondashish;
- umuminsoniy qadriyat va milliy madaniyatning asoslarini e'tiborga olib, ta'lim-tarbiya mazmunini, milliy mafkurani shakllantirib borish imkonini yaratish;
- ta'lim va tarbiya mazmunini ilg'or pedagogik tajribalar asosida boyitib borish, innovatsion va axborot texnologiyalarini amaliyotda qo'llash tadbirlarini belgilash;
- uzluksiz ta'lim sifatini oshirish va uni boshqarish yo'nalishlarini belgilash muammolarini hal qilish;

– “kadrlar tayyorlash milliy dasturi”da belgilangan talablarni amalga oshirish va h.k.

Zamonaviy pedagogika vazifalari:

– Sharq va G‘arb mutafakkirlari va ma’rifatparvarlarining ilg‘or pedagogik g‘oyalarini o‘rganish, tahlil qilish asosida barkamol shaxsni tarbiyalash;

– komil inson tarbiyasining asosiy qirralari – pedagogik tamoyillar, qonuniyatlar, metod va vositalarni aniqlash, ulardan amaliyotda foydalanish;

– ta’lim – tarbiya nazariyalarini zamonaviy metodikalar bilan uyg‘unlikda texnologiyalashtirish;

– O‘zbekiston Respublikasi “Kadrlar tayyorlash milliy dasturi”da o‘qituvchilarga qo‘yilgan talablarni amalga oshirish, ta’lim menejmenti asoslarini o‘rganish, qaror qabul qilish texnologiyalarini ishlab chiqish va amaliyotda qo‘llashga o‘rgatish;

– barkamol shaxsni tarbiyalashda zarur bo‘lgan hamkorlik texnologiyalarini ishlab chiqish, axborot-kommunikatsion texnologiyalardan foydalanish ko‘nikmalarini shakllantirish va amaliyotda qo‘llay olish malakasini rivojlantirish va h.k.

Zamonaviy pedagogika mazmuni, maqsad va vazifalarining yangilanish va rivojlantirish quyidagi negizlarga asoslanadi:

– Barkamol shaxsni tarbiyalashda milliy va umuminsoniy qadriyatlarga tayanish;

– xalqimizning milliy urf-odatlarini, an’analarini, ma’naviy merosini mustahkamlash va rivojlantirish;

– shaxsning o‘z qobiliyat va imkoniyatlarini erkin namoyon qilishga zamin tayyorlash;

– yoshlarda vatanparvarlik, insonparvarlik, fuqarolik pozitsiyasini tarkib toptirish.

O‘zbekiston Respublikasida demokratik, insonparvar hamda huquqiy jamiyatni barpo etish sharoitida mazkur fan yuksak ma’naviy va axloqiy talablarga javob beruvchi yuqori malakali kadrlarni tarbiyalash tizimini ishlab chiqish, ilg‘or xorijiy tajribalar asosida ta’lim va tarbiya nazariyasini rivojlantirish vazifasini hal etadi.

Mazkur jarayonda quyidagi vazifalarni bajarishga e’tibor qaratiladi:

Analitik - ta’lim va tarbiya jarayoni mazmuni, mohiyati, sabab-oqibat aloqadorligini o‘rganish;

- Pedagogik tajribani tahlil etish, umumlashtirish va baholash.

Prognostik - ilmiy asoslangan maqsadlarni belgilash va ta’lim-tarbiya tizimini rivojlantirish strategiyalarini belgilash;

Tashkiliy- yangi pedagogik texnologiya, innovatsion shakl va vositalarni ishlab chiqish;- pedagogik tadqiqotlar natijalarini amaliyotga tatbiq etish;

Ta’lim va maorifni yuksaltirish, milliy g‘oyani ro‘yobga chiqaradigan yangi avlodni voyaga yetkazish - davlatimizning eng muhim vazifalaridan biri. Bu ulug‘vor vazifalarni amalga oshirish

uchun 1997 yil 29 avgustda O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlisining IX sessiyasida, pedagogika fani uchun qonuniy zamin bo'lgan "Ta'lim to'g'risida"gi Qonun, "Kadrlar tayyorlash milliy dasturi" qabul qilindi va bu normativ hujjatlarda jamiyatda kamol topayotgan yosh avlod tarbiyasiga, o'qituvchi kasbini egallagan shaxslarga katta e'tibor qaratildi. Pedagogika fanining asosiy kategoriyalari. Har bir fanning mazmun va mohiyatidan kelib chiqadigan, uning asosiy tomonlarini yoritishga xizmat qiladigan va eng ko'p ishlatiladigan asosiy tushunchalari bo'ladi. Xuddi shuningdek pedagogika fanining ham asosiy tushunchalari –kategoriyalari mavjud. Kategoriya- (yunoncha: kategoria- «ko'rsatma», «dalil», «tushuncha») pedagogikada ta'lim va tarbiyaga oid jarayonlar xususiyatlarini, mohiyat mazmunini, shaxs va jamiyat, shaxs va guruh, shaxs va jamoa o'rtasidagi, ta'lim va tarbiya, ma'naviy-ma'rifiy, axloqiy-estetik, iqtisodiy-ekologik va boshqa munosabatlarni aks ettiruvchi asosiy tushunchadir. Kategoriya bilish jarayonlarining tarixiy rivojlanishi va jamiyat tajribasi asosida paydo bo'ldi. Kategoriyalar orqali inson borliqni va tevarak atrofni, ijtimoiy hayotda sodir bo'layotgan voqea-hodisalarni o'rganadi.

Bugun mamlakatimizda ko'plab o'qituvchilarimiz pedagogik g'oyalar targ'ibotchisiga aylanishdi, tasdiqlangan dastlabki materiallar bilangina emas, balki o'zining shaxsiy ijodiy rejasi asosida ish yuritmoqdalar. Yangilikka, erkinlikka, mustaqillikka intilish hozirgi zamon o'qituvchisining shaxs sifatleri tarkibiga kirib ulgurdi, endi an'anaviy o'qitish tizimi o'z o'rnini milliy istiqlol g'oyasi bilan sug'orilgan va qat'iyan ilmiy asosda tashkil etilayotgan zamonaviy pedagogik tizimga asoslanmoqda. Pedagogik amaliyotning turli tomonlarini qamrab olayotgan kuchli innovatsion impuls harakati davom etmoqda:

Ta'lim sifatini oshirish, natijalarini oldindan belgilash, innovatsion, axborot va kommunikatsion texnologiyalarni ta'lim jarayoniga tatbiq etish, interfaol o'qitish, ta'lim menejmentiga qaratilgan yondashuvlar vujudga keldi. "Faqatgina zamonaviy asnodan ta'lim-tarbiya olgan, jahonning manaman degan mamlakatlaridagi tengdoshlari bilan bellasha oladigan, jismoniy va ma'naviy jihatdan barkamol yoshlar biz boshlagan ishlarni munosib davom ettirish va yangi bosqichga ko'tarishga qodir bo'ladi". Darhaqiqat, o'zbek xalqining milliy ma'naviyatida insonparvarlik, bilimdonlik, axloqiylik, vatanparvarlik, ilmga chanqoqlik, bunyodkorlikka, ijodkorlikka intilish fazilatleri yetakchi o'rinda turadi. Bugungi kunda respublikamiz yoshlari orasidan jahon olimpiada g'oliblari, "Nihol" mukofoti sovrindorlari, sport sohasidagi g'oliblar, davlat va nomdor stipendiatlari yetishib chiqishi mamlakatimizda ta'lim-tarbiyaga e'tibor kuchli ekanligidan dalolat beradi. Yosh avlodga ta'lim berayotgan o'qituvchilar bugungi kunda o'zlari zamonaviy ta'lim-tarbiya sirlaridan voqif bo'lishlari, innovatsion texnologiyalarni egallagan, axborot-kommunikatsiya vositalaridan oqilona foydalana olish ko'nikmalariga ega bo'lishlari talab etiladi. Shu jihatdan olganda, pedagogika aynan shu dolzarb masalalarning yechimini topishga yordam beradi.

Pedagogikaning ijtimoiy rivojlanishi. Pedagogika tarixi mustaqil tarmoq sifatida, pedagogika tarixan rivojlanishini o'zida aks ettirdi. Bunda o'tmishdagi ilg'or pedagogik g'oyalarning paydo bo'lishi, rivojlanishi, ularning bugungi kundagi ahamiyati, mutafakkirlarning pedagogik merosidan foydalanish zaruriyati haqida fikr yuritiladi.

Shunday qilib, keyingi vaqtlarda pedagogika boshqa yangi rivojlanayotgan fanlar bilan, jumladan, murakkab dinamik tizimlarni rejali boshqarish haqidagi fan bo'lgan kibernetika bilan mustahkam aloqada rivojlanmoqda. Bularning barchasi pedagogika o'zining predmeti va tadqiqot sohasiga ega bo'lib, boshqa bir qator fanlar bilan juda mustahkam bog'liqlikda ekanligini ko'rsatadi.

O'zbekiston Respublikasining ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishida tutgan o'z yo'li, tamoyillari tarbiya jarayonida hali avvalgi keksa avlod oldida turmagan yangi masala va muammolarni yechish uchun zarur bo'ladigan hislat va sifatlar shakllantirilishini taqozo etadi.

O'zbekistonda pedagogika ilmidagi tushunchalar, ta'riflar milliy istiqlol mafkurasiga mos umuminsoniylik ruhida tushuntirilmog'i zarur. Albatta ta'lim va tarbiyada umuminsoniy qadriyatlar bilan birga milliy o'ziga xoslik nisbati, muvozanati alohida ahamiyatga ega.

Zamonaviy pedagogika ijtimoiy hayot jabhalarida faoliyat ko'rsatayotgan shaxslarni bozor iqtisodiyoti sharoitida raqobatga bardosh bera oladigan, yuksak ongli, mustaqil fikrlay oladigan, xulq-atvori bilan o'zgalarga ibrat bo'ladigan bilimli, komil inson etib tarbiyalashdek muhim masalalarni hal qilmoqda. Zamonaviy pedagogikaning metodologiyasi. Zamonaviy pedagogikaning metodologiyasiga e'tiborning kuchayishi, bejiz emas. Mamlakatimizda demokratik tamoyillarning qaror topishi, kuchli huquqiy davlat zahirida ochiq fuqarolik jamiyati qurilganligi ta'lim va tarbiyaga yangicha mohiyat, mazmun, atribut baxshida etayotganligida o'z aksini topmoqda. Bu yangi modelning muvaffaqiyati ko'p jihatdan zamonaviy pedagogikaning rivojlanish darajasiga bevosita bog'liqdir. Pedagogika fani rivojining hozirgi bosqichida alohida dolzarb metodologik masalalarni yechish bilan birga xususiy bilimlar tizimi sifatida pedagogika metodologiyasini aniq belgilab olish zarur. Bu birinchidan, pedagogik nazariyalar ishonchligini ta'minlash, boshqa tomondan metodologik bilimlar pedagogik tadqiqotlarni samarali tashkil etish va amaliyotda tatbiq etish uchun zamin hozirlaydi. Bugungi kunda pedagogika fani metodologiyasiga, uning predmetiga nisbatan turlicha yondashuvlar mavjud.

Metodologiya tushunchasi murakkab va har doim ham bir xilda talqin qilinavermaydi. hozirgi kunda pedagogika fanining metodologik asosi falsafadir. "Falsafaning bosh masalasi - ob'ektiv borlik va inson o'rtasidagi o'zaro aloqani oydinlashtirish hisoblanadi. Olam bilan odam mavjudligini tadqiq qilish insonning cheksiz faoliyatini va xarakterini o'rganishdir. Individdning shaxs darajasida namoyon bo'lishida tarbiyaning yetakchi mavkeini qadimdan faylasuf (Arastu, Platon, Sukrot, Demokrit va boshkalar)lar tan olishgan va inson tarbiyasi muammosi falsafaning

asosiy masalalari qatoriga kiritilgan. Shu tariqa falsafiy ta'limotlar tarkibida pedagogik fikr va g'oyalar vujudga kela boshlagan va yillar davomida rivojlanib borgan, natijada pedagogika mustaqil fan sifatida ajralib chiqqan. Demak, hech ikkilanmasdan aytish mumkinki, pedagogika faning metodologiyasini jamiyat taraqqiyoti qonunlarini ifoda etuvchi zamonaviy falsofiya, uning bilish nazariyasi tashkil etadi", N. Sayidahmedov. Demak, metodologiya birinchi navbatda keng ma'noda –fan metodologiyasi sifatida qo'llanilib, barcha ilmiy fanlar uchun ilmiy bilishning falsafiy tayanchi xisoblanadi. Metodologiya fan sifatida ob'ektiv borliqni bilish haqida ta'limot (nazariya)dir. Tor ma'noda esa aniq ilmiy fanlar, shu jumladan pedagogika uchun ilmiy bilish nazariyasini anglatadi.

“Pedagogika fani metodologiyasi -pedagogik nazariya asoslari va tuzilmasi haqidagi bilimlar tizimini, pedagogik hodisa va jarayonlarni tadqiq qilishning yondashuvlarini, pedagogik voqelikni haqqoniy ifoda etadigan axborotlarni olish usullarini, shuningdek, bu bilimlar tizimini qo'lga kiritish bo'yicha faoliyat tizimini mujassamlashtiradi”-deydi G. I. Saransev. Demak, bunda ilmiy bilishning ikki jihati –bilimlar tizimi va ilmiy-tadqiqiy faoliyat muhim ahamiyat kasb etadi. Yoki ikki faoliyat turi –metodologik tadqiqot va metodologik ta'minot hisobga olinayti. Agar birinchisining vazifasi pedagogika fanlari rivojining qonuniyatlari va yo'nalishlarini, pedagogik tadqiqotlarning sifat va samaradorligini oshirish tamoyillarini, ularning tushunchalari tarkibini aniqlashtirsa, ikkinchisi –metodologik bilimlardan tadqiqot dasturlarini asoslashda va sifatini baholashda foydalanishni anglatadigik muammolarning umumnazariy savollar yechimiga qaratiladi. Pedagogika fani metodologiyasi –“fan tayanadigan g'oyalar, konunlar, qarashlar, nazariyalar, metodlar, konseptual xujjatlar, metodikalar, texnologiyalarni tizimlashtirish majmui bo'lib, ilmiy qonuniyatlarni qiyoslaydi, tizimlashtiradi va yangi g'oyalarni ishlab chiqishda xizmat qiladi. Boshqacha qilib aytganda, fanning muayyan ustunlari, asoslari, fan rivojiga ta'sir qiluvchi negizlar, o'rganilayotgan hodisa va jarayon qonuniyatlarining o'ziga xos jihatlarining tizimiga pedagogikaning metodologiyasi deyiladi” Pedagogika fani metodologiyasi ikki funktsiya(vazifa)ni bajaradi:

Deskriptiv (ifodalovchi) va perskriptiv (me'yorlovchi). Birinchisi –ta'lim-tarbiya jarayonini nazariy jihatdan ifodalashni ko'zlasa, keyingisi –pedagogik tadqiqotlar, Pedagogika metodologiyasi - pedagogikaning nazariy asoslari va tuzilmasi haqidagi bilimlar tizimini, pedagogik hodisa va jarayonlarni tadqiq qilishga doir yondashuvlarini, pedagogik voqelikni haqqoniy ifoda etadigan axborotlarni olish usullarini, shuningdek, mazkur bilimlar tizimini qo'lga kiritishga doir faoliyat tizimini o'zida mujassamlashtiradi. Ularning ilmiy farazlarini o'rganishga, istiqboli rejalarini tizimlashtirishga shart – sharoit tug'diradi. Bu ikki vazifaning mavjudligi pedagogika metodologiyasini ham ikkiga: nazariy va me'yoriy guruhlariga ajratishni taqozo etadi. Metodologiya nazariy va amaliy faoliyatni tashkil etish va tashkil etish tamoyillari va usullari

tizimi sifatida karaladi, shuningdek, bu tizim haqidagi ta'limot (nazariya) sifatida qabul qilinadi. Aniqrog'i, metodologiya predmeti – faoliyatni tashkil etish haqidagi nazariya demakdir. Agar o'qituvchi kundagi odatiy nomahsul faoliyat bilan mashg'ul bo'lib, har doim o'zi o'zlashtirgan bir xildagi texnologiya asosida faoliyat ko'rsatsa, bu yerda metodologiya haqida gap bo'lishi mumkin emas. Aksincha, mahsuldor faoliyat namoyish etib, misol uchun, ilmiy – tadqiqiy pedagogik faoliyat ko'rsatsa yoki o'zining xususiy mualliflik o'qitish tizimini yaratsa, shubhasiz, metodologik faoliyat vujudga keladi. Keyingi holatda ikki qarama – qarshi tushuncha – loyiha va refleksiya – asosiy o'ringa ko'tarilayapti. Ma'lumki, har qanday mahsuldor faoliyat loyihalash ko'nikmalarini talab etadi. Ilmiy – tadqiqiy ishlarning quyidagi bosqichlari – ziddiyatlarni aniqlash, muammoni ifodalash, farazlarni qurish va boshqalar – tadqiqotni loyihalash usulidir. Ijodiy faoliyatni tashkil etishda har doim refleksiya – loyihaning, jarayon va natijalarning doimiy tahlili muhim o'rin tutadi.

Refleksiya – samarali fikrlash jarayoni bo'lib, motivatsiya, idrok asosida insonning analiz, sintez kabi aqliy operatsiyalarni o'z boshidan kechirishidir.

Refleksiya (lotincha *reflexio* - ortga qaytish) sub'ektning o'z (ichki) psixik tuyg'u va holatlarini bilish jarayoni sifatida qaraladi.

Refleksiya o'qituvchining o'z ongi va faoliyatini belgilash va tahlil qila olish, o'z fikri va harakatlariga tashqaridan nazar solish deb qaraladi. (V.A. Slastenin). Pedagogikaga oid adabiyotlarda reflektiv jarayonlarni izohlashning ikki an'anasi mavjudligi aytiladi:

- ob'ektlar mohiyatini izohlashga va ularni konstruksiyalashga olib keladigan ongning reflektiv tahlili;

- shaxslararo muloqot ma'nosini tushunish refleksiyasi;

Bu bilan bog'liq ravishda pedagog olimlar quyidagi reflektiv jarayonlarni farqlaydilar:

- o'z-o'zini va boshqalarni tushunish;

- o'z-o'ziga va boshqalarga baho berish;

- o'z-o'zini va boshqalarni izohli tahlil qilish.

Falsafa va pedagogikaga oid adabiyotlarda refleksiya shaxsning o'z ongidagi o'zgarishlarni fikrlash jarayoni deb yoziladi.

Psixologik lug'atda shunday izoh beriladi: "Refleksiya - faqat sub'ektning o'z-o'zini bilishi va tushunishi emas, balki boshqalar uning shaxsiy xislatlari, his qilish tuyg'usi va bilish (kognitiv) tasavvurlarini bilish hamda tushunishini aniqlab olishini ham anglatadi.

Amaliy pedagogik faoliyatda ham ta'lim (tarbiya) tizimlarini loyihalash ishlari amalga oshiriladi. Bu "Kadrlar tayyorlash milliy dasturi" asosida yaratilgan zamonaviy ta'lim tizimi, uni rivojlantirish konsepsiyasi ("portlash effekti") misolida namoyon bo'lmoqda.

Pedagogika boshqa rivojlangan fanlar qatori o'zining alohida predmetiga, nazariy tamoyillariga ega bo'lganligi sababli, shaxs shakllanishi va uning rivojlanishidagi muayyan muammolarni hal qilishda tarbiya va ta'lim jarayonlaridagi o'ziga xos xususiyatlar hamda qonuniyatlarni inobatga olgan holda tadqiqot metodlarini qo'llaydi. Zamonaviy pedagogikada tadqiqotlarning nazariy va amaliy ahamiyati, ularning mantiqi, metodologik tavsifi bilan bog'liq quyidagi masalalar aniqlashtirilishi ko'zda tutilmoqda:

- Fan yutuqlarini ta'lim va tarbiya jarayoniga tatbiq etish;
- pedagogika fanini milliy va umuminsoniy tajribalar asosida rivojlantirishning metodologik jihatlarini kengaytirish;
- pedagogikaning nazariy tadqiqotlari samarasini oshirish;
- pedagogik tajribani o'rganish va natijalaridan foydalanish;
- pedagogik tajriba-sinov, uning mohiyati, matematik-statistik metodlari va metodikasini oydinlashtirish;
- tarbiyaga yaxlitlikda yondashish, bunda mafkuraviy tarbiyaning ahamiyatini o'rganish;
- ta'lim sifatini oshirishda boshqaruv texnologiyalarini loyihalashtirish va boshqalar.

Amaliyot ta'siri ostida nazariya ilmiy kashfiyotlarning asosiy omiliga aylanadi. Faqat keng va har tomonlama tashkil etilgan amaliyotgina faoliyatning kamchiligini va yetilmaganligini hamda ayni vaqtda pedagogik voqeyelikni bilishga xizmat qiladi.

XULOSA

Shunday qilib, Bugungi kunda zamonaviy fan rivojiga bog'liq holda pedagogika fani, metodologik masalalari ham kun tartibida turadi O'zbekistonda pedagogika fanlar tizimida va amaliyotida juda katta tajriba, salohiyat, bilimlar manbai, tavsiyalar to'plangan bo'lib, bular yoshlarga tizimli holda yetib borishi, ular ijodiy imkoniyatlari rivojiga ta'sir etishi kerak. Bu esa muayyan bilimlarni –tizimlashtirishni va metodologiyani o'rganishni talab etadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Ta'lim to'g'risida Qonuni. O'zbekiston Respublikasining O'RQ-637 son Qonuni. 2020 yil 23 sentabr.
2. Yoshlarga oid davlat siyosati to'g'risida. O'zbekiston Respublikasining O'RQ-406-son Qonuni. 2016 yil 14 sentabr.
3. O'zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo'yicha Harakatlar strategiyasi to'g'risida. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining PF-4947-son Farmoni. 2017 yil 7 fevral.
4. O'zbekiston Respublikasi oliy ta'lim tizimini 2030 yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risida. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining PF-5847-son Farmoni. 2019 yil 8 oktabr.

5. O'rta maxsus, kasb-hunar ta'limi muassasalari faoliyatini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining PQ-2829-Qarori. 2017 yil 14 mart.
6. Xaliqov A.A. Pedagogik mahorat. O'quv qo'llanma. – T.: Iqtisod-moliya, 2010. – 312 b.
7. Xalikov A.A. Oliy ta'lim muassasalarida bo'lajak o'qituvchilarning pedagogik mahoratini rivojlantirish.: Dis. ... ped. fan. dok. – Toshkent, 2018. – 220 b.
8. Gudalov, M., & Kuvandikova, S. (2023). Prospects for the development of international mountain tourism (in the case of the mountains of turkistan). Journal of Social Sciences and Humanities Research Fundamentals, 3(05), 17-20.
9. Gudalov, M. R., & Karimov, I. E. (2022). TECHNOGENIC FACTORS OF FORMATION OF THE LANDSCAPE AND ECOLOGICAL CONDITION OF RESERVOIRS. "COĞRAFIYANIN MÜASİR PROBLEMLƏRİ: ELM VƏ TƏHSİLİN İNTEQRASIYASI", 49.